

TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL) 2024-2027

Rendalen kommune

Disse strategiene er utarbeidet sammen med Rendalen Bondelag.

De bygger på nasjonalt og regionalt miljøprogram, samt Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Foto; ØyvindFredriksson

Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og reduserer forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift

Kommunens tiltaksstrategi skal henge sammen med Landbruksdirektoratet Nasjonale miljøprogram, Statsforvalteren sin Regionale miljøprogram, vannforvaltning inkludert tiltak i Oslofjorden. I tillegg skal kommunale planer og eventuelt annet lokalt planverk legges til grunn.

Lokale planverk;

Kommunedelplan for Klima og energi med handlingsdel, vedtatt av Rendalen kommunestyre.

Kommunedelplan for Kulturminne og kulturmiljøer, vedtatt av Rendalen kommunestyre.

Hovedutfordringer for jordbruket i Rendalen kommune dels inn i to;

- **Kulturlandskapsområdet** anses gjengroing av beiteområder i innmark og utmark, deriblant gamle slåtteeng for å være den største utfordringen for jordbruket i Rendalen. Denne problematikken har betydning for jordbrukets kulturlandskap i sin helhet, et landskap som er i sterk endring. Det settes særlig fokus på at setertraktene skal preges av aktivitet og drift. Endringene i kulturlandskapet berører ikke bare beite- og slåtteområdene, men også bygningene, både i setertraktene, i utmarka og på gardene, samt gamle ferdselsveier som blir mindre brukt og blir borte og glemt. Grunnen til dette er manglen på beitedyr i utmarka.
- **Forurensingsområdet** er avrenning fra jordbruksarealer den største utfordringen. Dette har økt betydelig de senere årene, særlig på grunn av økt nedbør i vekstsesongen. I samme retning virker også dårligere drenering av jordbruksarealer på grunn av manglende vedlikehold av hydrotekniske anlegg, samt økt jordpakking grunnet bruk av tyngre maskiner. Klimatilpasning gjennom å utbedre disse anleggene vil være viktig i å forebygge skader framover.

Søknadsfrist

En årlig søknadsfrist, 15. mai, deretter løpende behandling av saker dersom det er midler tilgjengelig. Tiltaket skal ikke være påbegynt før søknaden er behandlet.

Meldefrist for kommunen

Kommunen skal sende inn budsjett over behov for tilskuddsmidler for kommende år. Større prosjekter bør meldes inn til kommunen, innen 15. desember året før ny søknadsrunde.

Hvem kan søke?

Den som eier eller leier en landbrukseiendommer der det foregår tilskudsberettiget jordbruksproduksjon, kan søke produksjonstilskudd. Den som leier må ha godkjenning fra eier. Privatpersoner og foretak kan søke om tilskudd.

Krav til søknaden

Søknaden skal leveres elektronisk via Altinn, og behandles i saksbehandlersystemet Agros.

Skjema finnes på landbruksdirektoratets nettside: [Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket \(SMIL\) - Landbruksdirektoratet](#)

Her finnes også henvisninger til regelverk og mer informasjon om ordningen.

Søknaden skal inneholde opplysninger om:

- Formålet med tiltaket/tiltakene
- Planer: tiltakets omfang, framdriftsplan, arbeidsbeskrivelse, tegninger m.m.

- Spesifisert kostnadsoverslag og finansieringsplan. Dersom tilskuddsmottaker ikke har fradragsrett for inngående merverdiavgift, kan merverdiavgift inngå i kostnadsoverslaget og i grunnlaget for beregning av tilskudd.
- Bygninger; Tilstandsrapporter (bygninger, og andre byggverk); En skriftlig uttalelse om bygningen eller bygningene med plan for restaurering (Bygningsvernrådgiver Anno gir gratis rådgiving).
- Bilder av objektet.
- Kart over plassering av tiltaket
 - Rydding av gammel kulturmark
 - gamle flyfoto, bilder eller annen dokumentasjon som viser hvordan området var tidligere sammenliknet med hvordan det er i dag.

Annen relevant informasjon, som kan legges ved etter forespørsel;

- Skjøtselsplaner
- Søker må kunne dokumentere gjødselplan, sprøytejournal og kart over alle skifter som disponeres
- Skriftlig godkjenning/avtale fra landbrukseieendommens eier, dersom det er en annen enn søker
- Leiekontrakter, dersom jorda er bortleid
- Skriftlig avtale ved gjennomføring av fellestiltak

Vilkår

I vedtak kan det settes vilkår i samsvar med forskriftens bestemmelser og tiltaksstrategienes formål. Det kan også settes vilkår i henhold til andre lover og forskrifter som tiltaket kommer inn under.

Prioritering av SMIL-midlene:

Første prioritet:

- Tiltak rundt aktiv setring, inkludert bygninger
- Tiltak for å redusere utslipp til vann
- Tiltak for å redusere utslipp til luft
- Tiltak for å bevare eller øke biologisk mangfold
- Tiltak for å få til drift på gammel kulturmark
- Opptak og fjerning av piggtråd/gammelt gjerde – ønsket fokusområde i denne tiltaksperiode
- Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt
- Plantevern
- Fjerning av fremmede arter
- Avfallshåndtering av rundballeplast og nett – ønsket fokusområde i denne tiltaksperiode

Andre prioritet:

- Bevare verneverdige bygninger og bygningsmiljøer
- Tiltak for friluftsliv

Tredje prioritet:

- Tiltak for andre kulturminner og kulturmiljøer
- Plansiloer

SAMLET OVERSIKT OVER MÅL OG TILTAK FOR SMIL:

Miljøtema	Mål	Tiltak-SMIL
Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt: Prioritet; 1	Legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder. Bør lede fram til gode og konkrete tiltak.	<ul style="list-style-type: none"> • Planlegging og organisering av fellestiltak • Prosjektarbeid • Kartleggingsarbeid • Skjøtselsplaner
Utslipp til vann Prioritet; 1	<p>Ingen vannforekomst i jordbruksdominerte områder skal få dårligere tilstand</p> <p>Bedre tilstanden for de mest utsatte vannforekomstene i jordbruksdominerende områder</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gjenåpning av bekkelukkinger. • Erosjonssikre i/langs vassdrag, som steinsetting • Flomdempende tiltak • Etablering og vedlikehold av fangdammer, renseparker og våtområder som et økologisk tiltak • Tiltak for etablering av kantvegetasjon langs elver, bekker og åpne kanaler. • Tiltak for å hindre avrenning fra fôringsplasser og lagringsplasser for rundballer, • Eksterne gjødsellager (satellittlager) pr gjødsellager • Anlegge kompostplass • Bygge silo for å redusere mengde rundballeplast
Utslipp til luft Prioritet; 1	<p>Redusere utslipp av ammoniakk og klimagasser (karbondioksid, lystgass og metan) fra landbruket</p> <p>Øke opptak av karbon i jord</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Permanent dekke over utvendig gjødselkum for å redusere utslipp til luft • Andre tiltak for å redusere klimagasser og utslipp til luft
Kulturlandskap Prioritet; 1	Bevare og øke beitebruken på innmark og i utmark, og opprettholde et fortsatt åpent	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltak som bidrar til skjøtsel av gammel kulturmark*

	<p>kulturlandskap, med særlig fokus på seterområdene.</p> <p>Bidra til å opprettholde aktiv jordbruks- og seterdrift.</p> <p>Ta vare på og utvikle variasjonen i jordbrukets kulturlandskap</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltak for å opprettholde aktiv seterdrift med melkeproduksjon. • Restaurering og erstatning av bruer, hvor bruken er knyttet til beite og seterdrift i utmark. • Rydding og istandsetting av biologisk verdifulle arealer som gammel kulturmark. Kan være verneområder, setervoller, verdifulle kulturlandskap, KULA, • Opptak og fjerning av piggtråd/gammelt gjerde
<p>Biologisk mangfold Prioritet; 1</p>	<p>Ta vare på og skjøtte biologiske verdifulle arealer i jordbruket</p> <p>Bedre status for truede arter i jordbruket</p> <p>Øke bruk og vern av jordbrukets genetiske ressurser**</p> <p>Rydding og reetablere gamle innmarksbeiter</p> <p>Fjerne fremmede skadelige arter</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bekjempelse av Blåleddved, lupiner og andre skadelige/invasive fremmede arter, for å forebygge at den brer seg til biologisk verdifulle områder. • Tiltak som legger til rette for pollinerende insekter. Kan være restaurering, skjøtsel og etablering av leveområder, matsøk og skjul • Rydding av utvalgte naturtyper, trua naturtyper og biologisk verdifulle arealer
<p>Plantevern Prioritet; 1</p>	<p>Redusere helse- og miljørisikoen ved bruk av plantevernmidler i jordbruket</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Manuell bekjempelse av uønskede planter
<p>Kulturminner og kulturmiljøer Prioritet; 2</p>	<p>Sette i stand og bevare viktige kulturminner og kulturmiljøer i inn- og utmark</p> <p>Ivareta og sette i stand karakteristiske bygninger og bygningsmiljøer i grendene/bygdene og på setrene, i henhold til byggeskikk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Istandsetting og bevaring av verneverdige eller særegne bygninger som driftsbygninger, stabbur, smier, kvernhus, avkjølinger, løer, seterhus m.m. (utvendig). • Bevare helhetlige bygningsmiljøer

		<ul style="list-style-type: none"> • Istandsetting og bevaring av steingjerder.
Friluftsliv Prioritet; 2	Bedre allmennhetens tilgjengelighet i kulturlandskap gjennom utbedring av gamle veier og stier.	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere, utbedre, rydding og vedlikehold av stier og turveier i jordbruksområder • Merking av gamle ferdsels- og seterveier, og oppsetting av infotavler. • Rydding og tilgjengelighet til sjøer, elver og vassdrag i kulturlandskapet. • Investeringer til adkomst, porter, gjerdeklyv og annen tilrettelegging

***Definisjon gammel kulturmark;** Kulturmark er arealer som er preget av jordbruksdrift, hvor vegetasjonen er preget av naturlig forekommende arter, men med en sammensetning som skiller seg fra det man finner i naturen for øvrig. De gamle kulturmarkene er formet av tradisjonelle driftsmetoder over lang tid, og er avhengig av faktorer som beitebruk, slått, rydding, brenning eller styving for å bestå. De gamle kulturmarkene skal ikke være pløyd, tilsådd og ikke, eller i liten grad, være tilført kunstgjødsel eller blautgjødsel. Det kan imidlertid være rester etter små, tidligere dyrka åkrer. Gammel kulturmark har ofte spor etter tidligere tiders drift. Dette kan være rydningsrøysen, steingarder, gamle trær eller åkerreiner. I tilknytning til gammel kulturmark finnes også ofte kulturminner som gravhauger, hustufter og gamle bygninger. ([M93.pdf](#) ([miljodirektoratet.no](#)) og [vedlegg1-rissa-kommune.pdf](#) ([statsforvalteren.no](#)).

**** Jordbrukets genetiske ressurser;** Gjennom sortsutvikling og avl er det utviklet et rikt genetisk mangfold av husdyr, mat og fôrvekster. Et mangfold av arter er viktig for å kunne avle frem gode egenskaper, være motstandsdyktig mot nye sykdommer og robust i møte med klimaendringene. Husdyraser og plantesorter som ikke lenger brukes i jordbruksproduksjon, og dermed ikke i videre avl, står i fare for å gå tapt over tid. Det er et mål å ivareta genetiske ressurser gjennom aktiv bruk og vern, slik at genressursene og kunnskapen om dem er tilgjengelige.

Arbeidsfrist

Det gis vanligvis 3 års frist for gjennomføring og rapportering på tiltaket. Kommunen kan, etter søknad forlenge arbeidsfristen, men ikke utover 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

Utbetaling

Det kan foretas delutbetaling i henhold til framdrift, for inntil 75 % av bevilget tilskudd. Søkeren skal levere skriftlig utbetalingsanmodning via Altinn før kommunen kan an vise utbetaling. Regnskapsoversikt og rapport for hvordan tiltaket er utført skal leveres før sluttutbetaling. Eget arbeid skal dokumenteres med timelister. Det settes vilkår for utbetaling av tilskudd avhengig av type tiltak.

Støttenivå for kulturlandskapstiltak og forurensingstiltak/hydropnekniske tiltak i Rendalen

Tiltak	Tilskuddssats
Planleggings- og tilretteleggingstiltak	Fellestiltak inntil 100% Enkelttiltak inntil 70%

Tiltak for å opprettholde tradisjonell seterdrift	Inntil 35%
Rydding av gammel kulturmark Tilskudds berettiget; <ul style="list-style-type: none"> - Vegetasjon utformet ved slått eller beite over lang tid - Spor etter gamle driftsmåter - Historisk betydning for trad. Driftsform og kulturmiljøer/landskap som helhet - Gamle veifar, anlegg eller andre kulturmiljøer som blir synlig ved rydding - Nærhet viktige ferdselsårer eller kulturmiljøer, ferdsel utmarksarealer - Områder som holdes i hevd og hindre uønsket gjengroing av hensyn til beitekvalitet og landskapsbilde, eks. aktiv setring eller andre kulturmiljøer <p>Etablering av beite på areal som er definert som Skog vil ikke være berettiget SMIL-Tilskudd</p>	Inntil 1000 kr/daa ved en kostnad over kr 1500
Restaurering av steingjerder	Inntil 250 kr pr meter
Grinder og gjerdeklyv	Grind kr 1500 pr stk Gjerdeklyv kr 1000 pr stk
Opptak og fjerning av gjerder: <ul style="list-style-type: none"> - Piggtråd - Gammelt nettinggjerde 	20 kr pr meter piggtråd 20 kr pr meter gammelt gjerde
Forurensnings tiltak til luft <ul style="list-style-type: none"> - Plansiloer - Engangstiltak som reduserer utslipp av klimagasser og andre forurensinger til luft 	Plansilo; maks 10%, Inntil kr 100 000 Inntil 35%
Forurensnings tiltak til vatn/hydroteknisk: <ul style="list-style-type: none"> - Eksternt gjødsellager (satellitt) - Gjenåpning av tidligere lukket bekke- og elveløp. - Erosjonssikring av elve- og bekkekanter - Flomforbygning av flomvoller i samarbeid med NVE og Statsforvalteren - Plastring/forsterking av elve- og bekkekanter i forbindelse med utrasing og erosjon - Kontroll av overvann (nedløpskummer) - Fangdammer og andre økologiske rensetiltak 	Bekke- og elveåpninger; Inntil 70% Resterende tiltak: Inntil 35%

<ul style="list-style-type: none"> - Miljøplantinger - Andre tiltak; Redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer /samleplasser til beitedyr, avrenning fra rundballer 	
Tilgjengelighet og opplevelseskvalitet	Inntil 35%
Istandsetting av verneverdige bygninger mv <ul style="list-style-type: none"> 1) Tak 2) Grunnmur og vegger inkl utvendig vinduer og dør 	Inntil 35% Inntil 35% Mulig å få inn til totalt kr 200 000 i tilskudd
Plantevern	Inntil 35%

For alle tiltak er det maksimale tilskuddet på kr 100 000. Dette kan fravikes for tiltak som er innmeldt året før, og dersom tiltaket utløser større tilskuddspott til kommunen.

Veiledende satser for beregning av egen innsats

Type arbeid	Veiledende satser
Egeninnsats, dugnad og lignende ulønnet arbeidsinnsats	Inntil kr 350 pr time
3) Tillegg for bruk av motorsag/ryddesag	Inntil kr 50 pr time
4) Tillegg for bruk av motorslåmaskin	Inntil kr 50 pr time
5) Tillegg for bruk av traktor med redskap	Inntil kr 400 pr time
Gravmaskin inklusiv fører	Under 8 tonn: 800 kr/time Under 12 tonn: 1000 kr/time Over 12 tonn: 1200 kr/time

Tilskuddssatsen fastsettes skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle. Støtte kan i særlige tilfeller gis inntil makssatsen i forskriften.

***Tiltaksstrategien gjennomgås årlig av
Rendalen Bondelag og kommunens enhet for landbruk og miljø.***

Foto; Frank Engene